

VONDeLing

Tijdschrift van het Vicariaat ONDerwijs

Nr 25 – januari 2018

Redactioneel

GOED VERBONDEN

Kerstmis en Nieuwjaar brengen mensen samen, zoals we de afgelopen tijd en op nieuwjaarsrecepties mogen ervaren. Ook buiten die feesttijd dringt op talloze manieren het thema van verbondenheid zich aan ons op. Kijk maar naar de 'sociale media', naar het vele vrijwilligerswerk, verenigings- en bewegingsleven, enzovoort. Ook op school en tussen scholen. En dan belanden we in de sfeer waar aan dit tijdschrift zijn bestaansreden ontleent.

Verbonden om te dienen

Laat me met de deur in huis vallen: de drie werven die Lieven Boeve vooropstelde bij zijn aantreden, willen finaliter mensen en scholen verbinden om de toekomst van onze leerlingen te dienen. Een Vicariaat Onderwijs heeft geen andere finaliteit en is daarom sterk verbonden met Katholiek Onderwijs Vlaanderen en zijn drie kernwerven: de BOS-operatie, de katholieke dialoogschool en de interne herstructurering van 'de Guimard'. Op het eerste gezicht lijkt de kerntaak van onderwijs hier afwezig: vorming. Een nadere blik weet beter: om de vorming te dienen en te garanderen is een raamwerk nodig (BOS), een ziel (katholieke dialoogschool) en een efficiënte 'centrale van dienstbaarheid' (Guimard).

De structuur van het vicariaat sluit hier naadloos bij aan, met mensen die elke dag hun beste beentje voorzetten. Elk facet van de dienstverlening vanuit het vicariaat heeft een coördinator die niet alleen coördinerende verantwoordelijkheid draagt maar u zeker ook graag voorthelpt bij vragen voor advies en ondersteuning.

Samen met Peter Op 't Eynde en Guido François ben ik als bisschoppelijk afgevaardigde en als lid van de Raad van Bestuur van Katholiek Onderwijs Vlaanderen ZEER FIER op alle coördinatoren, begeleiders, inspecteurs-begeleiders en de leden van de administratieve pool. Samen werken wij vanuit de kerkelijke instantie die het vicariaat is, schouder aan schouder met/binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen: verbonden om te dienen. Dat doen we vanuit een missie die we onszelf als vicariaat gesteld hebben en die tijdens de laatste Algemene Vergadering werd goedgekeurd (zie volgend op deze bijdrage).

Op onze zich vernieuwende website www.vikom.be kunt u kennismaken met al onze mensen die instaan voor ondersteuning van leerkrachten, directies, bestuurders, scholen en onderwijs. Volgend op het editoriaal vindt u de missietekst en het organigram van het Vicariaat.

Colofon

Digitaal tijdschrift
van het
Vicariaat Onderwijs
Aartsbisdom
Mechelen-Brussel

Frederik de Merodestraat
18, 2800 Mechelen

Tel: 015 29 84 01 (02)

Fax: 015 29 84 03

E-mail:

info@vikom.be

Website:

www.vikom.be

Verschijnt 4 keer per jaar.

Redactie:

Guido François

Jürgen Mettepenningen

Tekst + Foto's: Guido François
(tenzij anders vermeld)

Foto blz 1: ©Christof Ketels

Ver. uitgever:

Jürgen Mettepenningen

Inhoud:

Redactioneel	1
Actualia	6
Vieringen, conferenties	15

Verbonden in nederigheid

Tijdens het startmoment van het huidige werkjaar, dat plaats vond in Oostende, werd de nederigheid beklemtoond. Willen we dienstbaar zijn, dan dienen we de ander groter te achten dan onszelf (Rom 12,10). Die woorden van Paulus prijken bovenaan de website van het Vicariaat, als herinnering en blijvende aanmoediging. De woorden worden er in verbinding gebracht met een ander citaat van Paulus: "Het menselijk lichaam vormt met zijn lichaamsdelen één geheel" (1 Kor 12,12). Nederigheid is inderdaad een relationeel woord: zonder onze band met elkaar kan nederigheid niet beleefd worden. Meer zelfs, nederigheid is geen doel op zich maar dient beoefend te worden om de band met elkaar

te dienen! Vertaald naar een vicariaat: een vicariaat betekent niets wanneer het niet ten dienste staat van u. Anders gezegd: het draait in een vicariaat niet rond het vicariaat, zoals het in de kerk niet rond de kerk draait. Het draait zowel rond dienstbaarheid aan u als rond de inspiratie die het evangelie en het beste van de katholieke traditie daartoe bieden. Enkel zo maakt een vicariaat zich waar als kerkelijke instantie met maatschappelijke relevantie.

Een deel van de Pedagogische Begeleiding tijdens de Start-tweedaagse van het Vicariaat Onderwijs in september 2017

Verbonden met de kerk

Een Vicariaat Onderwijs bestaat niet omdat Katholiek Onderwijs Vlaanderen dat wil maar omdat een bisschop dat wil. De vicaris of bisschoppelijk afgevaardigde wordt door de bisschop aangesteld om in naam van de bisschop dienstbaar te zijn voor het onderwijs in dat bisdom. Daarbij zijn alle facetten van het onderwijs en schoolleven van belang! Vandaar dat een bisschoppelijk afgevaardigde voorzitter is van de DPCC (Diocesane Plannings- en Coördinatiecommissie), van COBES (Comité Besturen), enzovoort. Als lid van de Raad van Bestuur van Katholiek Onderwijs Vlaanderen en als lid van de Bisschopsraad worden de twee hoogste bestuursorganen van katholiek onderwijs en het bisdom met elkaar verbonden door hem.

Volgend op de constructieve discussies en samenwerking van 2017, verheug ik er me over dat we als vicariaat schouder aan schouder met/binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen de weg van dienstbaarheid verder bewandelen naar ons onderwijs en onze scholen.

Het jaar 2017 leverde ook een verklaring op die geschreven werd door de Vlaamse bisschoppen en hun bisschoppelijk afgevaardigden (als collectief de 'Erkende Instantie' geheten). Uiteindelijk zijn zij de eindverantwoordelijken voor het vak rooms-katholieke godsdienst op school. Verderop in dit nummer leest u hier meer over, maar in dit editoriaal weze reeds gezegd dat het vak godsdienst een belangrijke schakel is en blijft tussen onderwijs en kerk, en in die hoedanigheid een belangrijke pijler voor de katholieke diaalogschool.

Om dat verder te beklemtonen vindt er eind februari in de schoot van het vicariaat een samenkomst plaats van de lectoren die in hogescholen inleiden in het vak. Begin mei vindt er een werksessie plaats van godsdienstleerkrachten SO, de godsdienstinspectie/-begeleiding en kardinaal Jozef De Kesel.

Jürgen Mettepenningen en Fons Uytterhoeven bij het afscheid van deze laatste als bisschoppelijk afgevaardigde voor het Onderwijs eind december 2016.

Verbonden met de traditie

Een dienstbaar vicariaat is geen uitvinding van mij of iets dat pas vanaf 2018 bestaat. Op 19 juni 2017 werd Jozef Peeters, vicaris voor het Onderwijs van 1981 tot 1994, negentig jaar. Op 24 augustus 2018 wordt Fons Uytterhoeven, bisschoppelijk afgevaardigde Onderwijs van 2010 tot eind 2016, zeventig jaar. Twee monumenten! In de periode tussen beide bestuursperiodes had wijlen Jos Portael het vicariaat onder zijn hoede gedurende ruim vijftien jaar (1994-2010). Zelf mag ik me hun opvolger weten, de vierde sinds het ontstaan van de splitsing in ons aartsbisdom van de zorg voor het onderwijs in een Nederlandstalig en een Franstalig vicariaat (excuus, een mens blijft historicus).

Per 1 januari ging mijn tweede jaar in als bisschoppelijk afgevaardigde, waarbij ik dankbaar ben voor zoveel vertrouwen van veel mensen, zowel van kardinaal Jozef De Kesel en de Raad van Bestuur van het vicariaat als van zoveel verantwoordelijken binnen de scholen en binnen de leden- en netwerkorganisatie Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Staande in de rijke traditie van dienstbaarheid aan scholen en kerk, ben ik u dankbaar voor dat vertrouwen en zie ik samen hoopvol uit naar een vruchtbaar en mooi 2018!

Ik wens van harte mijn eerbied en genegenheid uit te drukken voor mijn drie voorgangers, maar ook voor AL degenen die werkten en werken vanuit het vicariaat en voor AL degenen voor wie het vicariaat in de eerste plaats bestaat: voor u, schoolbestuurder en directeur! Schouder aan schouder staan

we ten dienste van een zo kwaliteitsvol mogelijke vorming van onze leerlingen en studenten! Veel dank voor dat gezamenlijk gedragen engagement.

Om de dankbaarheid voor en verbondenheid met de traditie van vroeger tot nu uit te drukken organiseert het vicariaat op 19 april 2018 een feestelijke drink voor alle vroegere en huidige medewerkers/begeleiders/inspecteurs/bestuurders. Meer hierover later.

VONDeLing verbindt

Het nummer van VONDeLing dat u momenteel leest, is een jubileumnummer. In deze zesde jaargang mag het 25ste nummer van dit elektronisch tijdschrift uitkomen. Dank aan Guido François, directeur Schoolorganisatie, om vlijtig en trouw voor VONDeLing in te staan. Dit tijdschrift wil niet alleen informeren, maar ook ervaringen delen, verslag doen van vergaderingen en vormingssessies, activiteiten aankondigen en goed nieuws verkondigen. Maar ook verbinden: de verbondenheid bevestigen en versterken tussen u en het vicariaat, tussen ons allemaal.

Om VONDeLing nog sterker te maken, willen we meer inzetten op ervaringsberichten, good practices. Stuur gerust uw artikel naar guido.francois@vikom.be

Verbonden met de toekomst

Zonder verbondenheid geen toekomst, ook niet in ons onderwijs. Vandaar (1) de bestuurlijke optimalisering en schaalvergroting op organisatorisch vlak, (2) de verbinding met God en evangelie die gecreëerd en versterkt wordt door praktische gestalten ervan in leerplannen, het pedagogisch project, begeleiding en het alomvattende project van de katholieke dialogeschool en (3) een 'centrale van dienstbaarheid' ('Guimard') waar-

mee het vicariaat zich als kerkelijke instantie verbonden weet en die zich wederzijds inschakelen in elkaars dynamiek. Alleen door concrete verbondenheid en relevantie kunnen we daadwerkelijk én nederig ten dienste staan van een kwaliteitsvolle vorming! Elke discussie op welk niveau ook heeft inderdaad slechts 1 belangrijkste parameter: het welzijn en de vorming van onze leerlingen en studenten.

Alle beste wensen voor een gezond, gezegend en goed 2018!

Een deel van de Pedagogische Begeleiding tijdens de Start-tweedaagse van het Vicariaat Onderwijs in september 2017

Verbonden,

Jürgen Mettepenningen

Bisschoppelijk afgevaardigde Onderwijs Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Jurgen.mettepenningen@vikom.be

MISSIE VICARIAAT ONDERWIJS

Op drie kruispunten vervult het vicariaat als **draaischijf** een functie van dienstverlening in naam van de aartsbisschop:

1. Op **het kruispunt van identiteit, schoolorganisatie en pedagogische begeleiding** staat het Vicariaat Onderwijs finaal ten dienste van een kwaliteitsvolle vorming van leerlingen, studenten en al degenen die hen begeleiden en opleiden. De overlegmomenten tussen de drie diensten van het vicariaat garanderen de integrale ondersteuning van scholen.
2. Op **het kruispunt van kerk, samenleving en onderwijs** staat het Vicariaat Onderwijs scholen bij, zowel op vraag van scholen als proactief ten behoeve van scholen. Het vicariaat positioneert zich als kerkelijke instantie die, gefundeerd op het evangelie en het beste van de katholieke traditie, ten dienste staat van scholen.
3. Op **het kruispunt van het aartsbisdom en Katholiek Onderwijs Vlaanderen** staat het Vicariaat Onderwijs ten dienste van de scholen in de brede zin van het woord. De centrale as van bisschoppelijk afgevaardigde en regiodirecteur Pedagogische Begeleidingsdienst garandeert een schoolnabije ondersteuning.

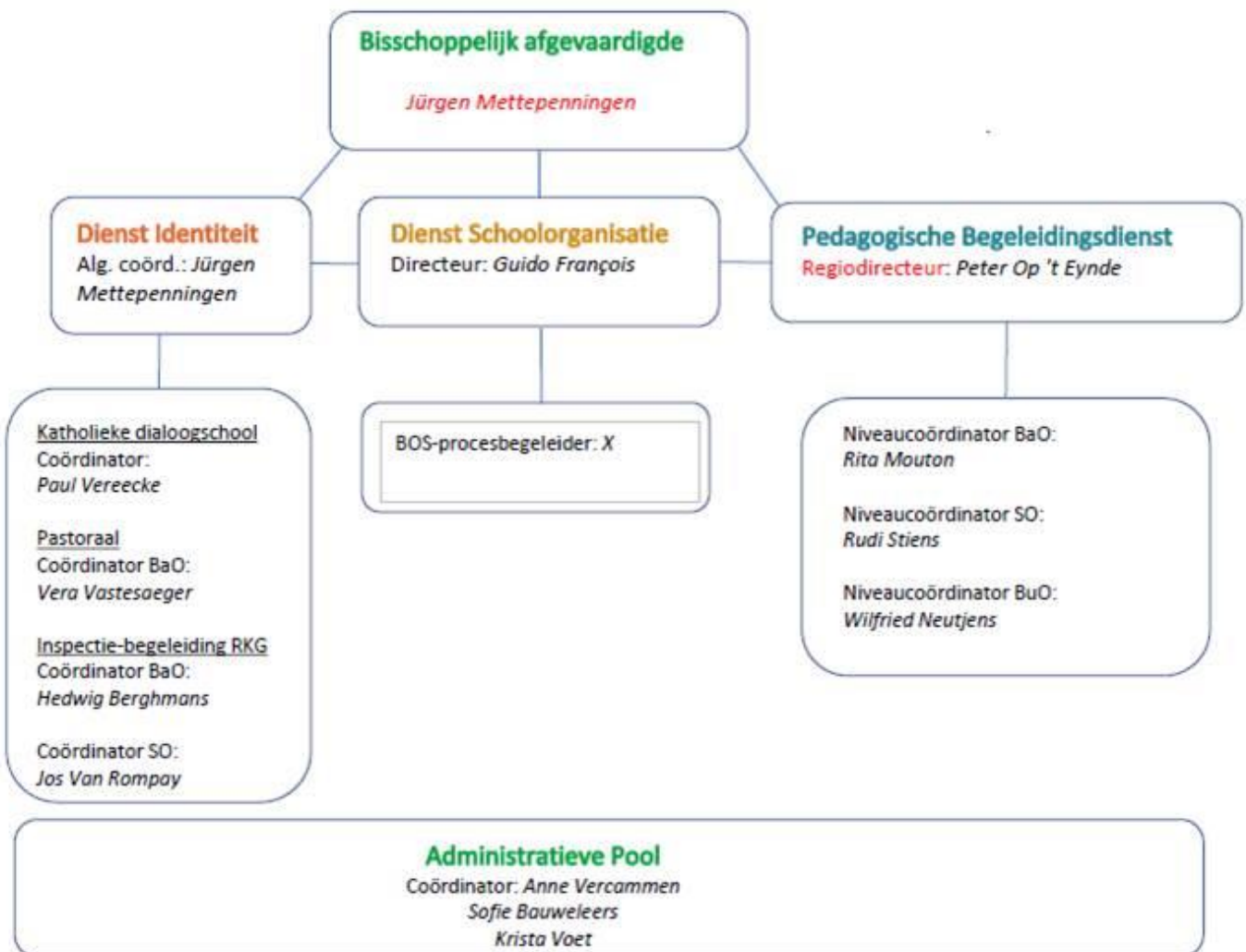
Prioriteiten

© Pinterest (Internet)

1. **Draaischijf:** Aanspreekpunt, gastheer, netwerker, bemiddelaar, organisator, facilitator, inspirator, informatieverstrekker in verschillende richtingen – draaischijf tussen kerk, onderwijs en samenleving – draaischijf tussen pedagogische begeleiding, schoolorganisatie en identiteit – draaischijf tussen Katholiek Onderwijs Vlaanderen en de kerk van het aartsbisdom.
2. **Uitdaging aangaan die vanuit katholieke traditie leeft:** ondersteunen van scholen in hun uitbouw als/tot katholieke dialoogschool, het vormen van pedagogische begeleiders, het aansturen/modereren van inspecteurs-begeleiders rooms-katholieke godsdienst.
3. **Uitdaging aangaan die vanuit schoolbesturen leeft:** ondersteunen van scholen in hun operatie tot optimalisering en schaalvergroting, mee de missie en doelstellingen van Cobes realiseren
4. **Uitdaging aangaan die vanuit samenleving leeft:** samen met pedagogisch begeleiders scholen bevestigen in al het goede, bemoedigen en ondersteunen in hun omgang met diversiteit, levensbeschouwelijk verschil en maatschappelijke uitdagingen, in de steden en daarbuiten.

ORGANOGRAM VICARIAAT ONDERWIJS

Geert Schelstraete (foto genomen in het Vicariaat Onderwijs Brugge bij een bijeenkomst van Comit es Schoolbesturen op 17 maart 2016)

Over een beleid van schooleigen onderwijskwaliteit

Met die werktitel ging **Geert Schelstraete** in zijn vormings sessie dieper in op het nieuwe *Referentiekader voor Onderwijskwaliteit (ROK)* dat op 1 januari 2018 definitief wordt ingevoerd, en hoe de *inspectie 2.0* daar voortaan mee om zal gaan bij een doorlichting.

Krachtlijnen van het nieuwe referentiekader zijn dat scholen een schooleigen beleid en zelfevaluatie kunnen voeren en daarin ondersteund worden. Scholen dienen vertrouwen te krijgen, want in een sfeer van autonomie neemt men zijn verantwoordelijkheid. Voor die zelfevaluatie bestaan er heel wat instrumenten. De doorlichting zal meer in dialoog verlopen, er komt een nieuwe adviessystematiek en de frequentie van de inspectie wordt opgedreven. In het eerste trimester van dit schooljaar liepen er al proefdoorlichtingen. De evaluatie daarvan wees uit dat de inspectie meer waarderend en minder beoordelelend is, maar dat de gelijkgerichtheid tussen de inspecteurs beter kan. Voor meer informatie kunt u klikken op de presentatie:

/sites/default/files/imce/kwaliteitsontwikkeling_voor_begeleiding_en_inspectie_2.0_def.pdf

Nog geplande vormings sessies

In de loop van de volgende maanden zijn er nog enkele vormingsavonden gepland voor schoolbestuurders, vooral rond thema's die met Bestuurlijke Optimalisering en Schaalvergroting te maken hebben:

Op donderdag 22 februari 2018 is in het Diocesaan Pastoraal Centrum in Mechelen al de vorming gepland rond '**BOS en Personeel**'. Daar komt nu het thema '**BOS en fusies van vzw's: financiële en boekhoudkundige aspecten**' bij, dat gepland was bij het Na-jaar seminarie, maar door onvoorziene omstandigheden uitgesteld moest worden. Wie op dat moment niet vrij is, kan nagaan of hij of zij die vorming niet kan volgen in één van de andere bisdommen: op 5 februari 2018 in Antwerpen, op 8 februari in Gent, op 19 februari in Assebroek (Brugge) en op 26 februari in Hasselt. Zie ook www.naschooling.be.

Op **maandag 7 mei 2018** om 19u volgt in het DPC Mechelen nog de vorming '**BOS en Patrimonium**'.

Ontmoetingsavond voor schoolbesturen vanuit COBES en Vicariaat Onderwijs 16 januari 2018

Het Comité Besturen en het Vicariaat Onderwijs Mechelen-Brussel nodigen alle schoolbestuurders van het aartsbisdom uit op een **ontmoetingsavond** op **dinsdag 16 januari 2018 om 20 uur** in het Diocesaan Pastoraal Centrum in de Frederik De Merodestraat 18 in Mechelen. Er waren aanvankelijk nog extra avonden gepland in Heverlee en Halle, maar die data en plaatsen genoten te weinig belangstelling, zodat we ons gefocust hebben op die ene avond. Inschrijven is nog mogelijk tot 10 januari 2018 via een mail naar sophie.bauweleers@vikom.be. Er hebben zich al ruim dertig bestuurders ingeschreven.

Nog even de bedoeling van de avond schetsen:

Jürgen Mettepenningen zal de visie, doelstellingen en werking van het Vicariaat Onderwijs en van het Comité Besturen (COBES) toelichten. **Guido François** zal meer uitleg geven over de belangrijke verkiezingen voor een nieuwe samenstelling van het COBES Mechelen-Brussel, waarvoor schoolbesturen kandidaten kunnen voordragen en verkiezen (zie meer informatie hieronder).

Foto van Jaarvergadering schoolbesturen in het Provinciehuis Leuven op 4 juni 2013

Bij die gelegenheid willen we ook in dialoog gaan met de schoolbestuurders over de dienstverlening en de kerntaken van de drie diensten van het Vicariaat.

Paul Vereecke, de nieuwe coördinator van Katholieke Dialogeschool (KDS), zal met de bestuurders van gedachten wisselen hoe zij mee gestalte kunnen geven aan de KDS. **Peter Op 't Eynde**, regiodirecteur van de pedagogische begeleiding zal de nieuwe werkwijze en accenten van de pedagogische begeleiding toelichten. **Guido François** zal de evolutie van BOS schetsen en vragen beantwoorden. Daarna is er gelegenheid tot netwerking.

We durven hopen op een talrijke opkomst en verrijkende gesprekken.

Verkiezingen COBES

Op 30 november 2017 keurde de Algemene Vergadering van Katholiek Onderwijs Vlaanderen de aangepaste statuten goed. Die houden onder meer in dat de meerderheid van de werkende leden bestuurders dienen te zijn die conform het nieuwe organieke reglement verkozen zijn binnen elk bisdom. Een belangrijke rol daarbij is weggelegd voor de Comités Besturen (COBES) in elk bisdom, van waaruit afgevaardigden voor de Algemene Vergadering en de Raad van Bestuur van de koepel worden voorgedragen. Die COBES'sen dienen op hun beurt om de vier jaar verkiezingen te organiseren.

COBES Mechelen-Brussel tijdens de vergadering van december 2016.

Die verkiezingen zullen vanaf nu op eenzelfde uniforme manier verlopen in elk van de bisdommen en staan gepland in de loop van de volgende maanden. Op die manier kan tegen het einde van het schooljaar niet alleen een nieuw COBES maar ook de Algemene Vergadering (AV) van Katholiek Onderwijs Vlaanderen in zijn nieuwe samenstelling starten en de nieuwe Raad van Bestuur samenstellen. Uit elk COBES kunnen vijf leden worden afgevaardigd naar de AV. Twee daarvan, een man en een vrouw worden dan voorgedragen voor de Raad van Bestuur en aangesteld door de AV.

Samenstelling COBES

Artikel 39 uit het Organiek Reglement zegt het volgende over de samenstelling van een Comité Besturen:

§1 De Comités Besturen zijn representatief voor de besturen in een regio. Elk COBES bestaat uit 16 tot 20 verkozen leden en eventueel maximaal vier tot vijf gecoöpteerde leden, met een gegarandeerd genderevenwicht van ten minste een derde. De bisschoppelijk vicaris is van rechtswege lid, en neemt in de regel het voorzitterschap op.

§2 Op initiatief van de bisschoppelijk vicaris, en ondersteund vanuit de vicariale diensten van de regio, verkiest de regionale bestuurdersvergadering de leden van COBES in de betrokken regio, via een geheime, transparante en objectieve verkiezing. Ieder bestuur binnen een regio, groot of klein, beschikt over één stemformulier. Daarop duidt ieder bestuur zoveel kandidaten aan als er te verkiezen leden zijn. Ieder verkozen COBES-lid is lid van een verschillend schoolbestuur.

COBES Mechelen-Brussel tijdens de vergadering van december 2016.

§3 De samenstelling van COBES gebeurt getrapd.

(1) In elke regio wordt een verkiezingscommissie opgericht, bestaande uit de bisschoppelijk vicaris en twee bestuurders die geen kandidaat zijn bij de COBESverkiezingen. Zij staan garant voor het correcte verloop van alle nodige acties bij de diverse stappen in de COBES-verkiezingen en inzake de afvaardiging van COBESleden naar de algemene vergadering en raad van bestuur.

(2) Alle besturen worden uitgenodigd kandidaten (eigen of uit andere besturen) voor te dragen bij de bisschoppelijk vicaris. Het gaat

om natuurlijke personen die lid zijn van een bestuur dat werkend of toegetreten lid is van Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

(3) Onder alle voorgedragen kandidaten verkiezen alle schoolbesturen uit de betrokken regio via een schriftelijke procedure rechtstreeks 16 tot 20 leden¹. Wanneer wie verkozen is, zijn of haar zitje niet aanvaardt, wordt de volgende kandidaat met het meeste aantal stemmen verkozen. Per bestuur kan slechts één verkozen vertegenwoordiger afgevaardigd worden naar een COBES.

(4) De verkozen leden kunnen tijdens hun eerste vergadering nog maximaal een vierde van het aantal verkozen leden coöpteren. Aandachtspunten daarbij zijn de representatieve vertegenwoordiging van alle onderwijsniveaus, subregio's, types schoolbesturen, gender, diversiteit, specifieke expertise.

¹ Het COBES Mechelen-Brussel besliste het aantal leden vast te leggen op 16.

(5) De Vlaanderenbrede coördinatie van de volledige procedure berust bij de Stafdienst. De organisatie van de regionale verkiezingen en de coöptatie berust bij de bisschoppelijk vicaris en de ankerfiguur.

§4 Indien via de normale kiesprocedure vanuit de regionale bestuurdersvergadering niet ten minste twee leden vanuit de congregatieve schoolbesturen verkozen zijn, wordt er in samenspraak met het Onderwijscomité van de Religieuzen (OCR) via coöptatie aangevuld tot er twee zijn.

COBES Mechelen-Brussel tijdens de vergadering van december 2016.

Organisatie van de verkiezingen

§5 Een mandaat duurt vier jaar, en kan ten hoogste tweemaal verlengd worden. Wie tussentijds ontslag neemt, kan naargelang van de wijze van aanstelling via verkiezingen of coöptatie vervangen worden voor de duur van het mandaat.

Tijdslijn	Wat gebeurt er?
Begin februari 2018	Bekendmaking verkiezingen via Nieuwsbrief; Aanstelling verkiezingscommissie
12 februari tot 12 maart 2018	Kandidaatstelling tot uiterlijk 5 maart 2018 om 12 uur; Vaststelling van de kandidaatstelling
13 maart tot 19 april 2018	Schriftelijke procedure voor alle schoolbesturen om 16 COBES-leden te verkiezen (tot uiterlijk 19 april 2018 om 12 uur)
20 april tot 6 juni 2018	Vaststelling van de verkozenen en vraag of ze het mandaat opnemen; Communicatie van de verkozenen en publicatie in de Nieuwsbrief; Vergadering van verkozen COBES-leden om bijkomend 4 leden te coöpteren; Vergadering van volledig samengestelde COBES die leden voor AV verkiest en leden voor RVB voordraagt
7 juni 2018	(Huidige) Raad van Bestuur stelt de resultaten vast; (Huidige) Algemene Vergadering communiceert de resultaten
28 juni 2018	Nieuwe Algemene Vergadering komt voor het eerst samen en stelt RVB samen; COBES gaat in zijn nieuwe samenstelling in

Bij deze doen wij een warme oproep naar alle bestuurders die zich geroepen voelen om zich kandidaat te stellen, zowel vrouwen als mannen, gelet op het beoogde genderevenwicht. Wie tot het COBES behoort kan niet alleen afgevaardigd worden naar de AV en/of RVB van de koepel, maar ook naar één van de Adviesraden (basis-, secundair of buitengewoon onderwijs), de Diocesane Plannings- en Coördinatiecommissie voor het basis- of secundair onderwijs of de Raad van bestuur van het Vicariaat Onderwijs Mechelen-Brussel (4 personen). Alle leden van het COBES Mechelen-Brussel behoren automatisch ook tot de Algemene Vergadering van de vzw Vicariaat Onderwijs. Dat is wellicht in andere bisdommen niet het geval.

I.R.O. baant nieuwe wegen

De vzw Interdiocesane Raad Overheidsopdrachten (I.R.O.) werd enkele jaren geleden opgericht door de vicarissen en bisschoppelijk afgevaardigden of gedelegeerden voor het onderwijs van de bisdommen Antwerpen, Gent, Has-

selt en het Aartsbisdom Mechelen-Brussel. De vzw heeft als doel schoolbesturen van katholieke scholen en aanverwante instellingen uit de welzijnssector te ondersteunen bij de correcte uitvoering van de Wetgeving Overheidsopdrachten (WOO). Zelf heeft I.R.O. de laatste vijf jaar als opdrachtcentrale heel wat raamcontracten onderhandeld ten behoeve van de doelgroep, vooral voor de hele grote dossiers zoals elektriciteit, aardgas, huisbrandolie, kantoorpapier, handboeken basisonderwijs en verzekeringen. Recent zijn daar nog raamovereenkomsten brandbestrijdingsmiddelen, energiediensten en plaatsing van zonnepanelen bijgekomen.

Tegelijkertijd heeft I.R.O. de scholen en instellingen via infosessies en nieuwsbrieven geïnformeerd over de constant wijzigende wetgeving en hen gesensibiliseerd om voor eigen overheidsopdrachten de correcte procedures te volgen. Via Netwerkgroepen probeerden de contactpersonen van de bisdommen mensen bij elkaar te brengen om uitwisseling van ervaringen en expertise te stimuleren. Omwille van de enorme tijdsinvestering werd personeel aangetrokken (ongeveer 1,4 FTE). De bestekken, gunningsverslagen en andere officiële documenten werden telkens juridisch afgetoetst door een gespecialiseerde advocaat en waar nodig deed I.R.O. een beroep op externe juryleden. Voor de scholen en aanverwante instellingen in het Bisdom Brugge is de vzw ServiKO al jaren actief. Die vereniging legt zich vooral toe op raamovereenkomsten rond heel wat leveringen en diensten die I.R.O. nog niet aanbiedt. In die zin is de werking complementair. De manier van werken, de mandaatgeving en dergelijke verschilt nogal sterk van die van I.R.O..

Aan die uiteenlopende werkwijzes komt wellicht in de loop van de volgende maanden een eind, doordat de werking van I.R.O. en ServiKO geïntegreerd wordt in de vzw Diensten ter Ondersteuning van het Katholiek Onderwijs, in afkorting 'DOKO', een dochtervzw van Katholiek Onderwijs Vlaanderen. De laatste maanden is er intensief overleg geweest tussen de medewerkers en de bestuursleden van de vzw's I.R.O., ServiKO en DOKO om de inkanteling voor te bereiden. In afwachting werd al overeengekomen om nieuwe contracten meteen open te stellen voor alle bisdommen en de bestekken in die zin aan te passen.

Met de integratie en bundeling van krachten beoogt Katholiek Onderwijs Vlaanderen een stabiele, professionele structuur en een gecoördineerde aanpak rond overheidsopdrachten. Naast het bestaande personeel biedt de Dienst Bestuur en Organisatie ook versterking aan via Stefanie Gryson, die de regelgeving rond de wet overheidsopdrachten al enkele jaren volgt vanuit de koepel.

Of de inkanteling en integratie succesvol wordt zullen we over enkele maanden weten. In elk geval doet I.R.O. er alles aan om de operatie te doen slagen. De lopende contracten zullen worden overgedragen aan de nieuwe rechtspersoon en de nieuwe staan al meteen op naam van de vzw DOKO.

Afscheid van Els

Intussen liet de halftijdse administratieve kracht van I.R.O., **Els Verbiest**, weten dat ze vanaf februari 2018 een andere professionele uitdaging aangaat. We wensen Els veel succes maar vinden het uiteraard erg jammer dat ze weggaat. Ze heeft zich al die jaren ongelofelijk ingespannen om de I.R.O.-administratie te managen, helpdesk te zijn voor ontelbare vragen van schoolbesturen, scholen en andere instellingen, verslagen en nieuwsbrieven te schrijven, databases te beheren, EAN-nummers op te lijsten, noem maar op. We hopen dat er spoedig een vervanger gevonden wordt, zodat de continuïteit van de dienstverlening gegarandeerd wordt.

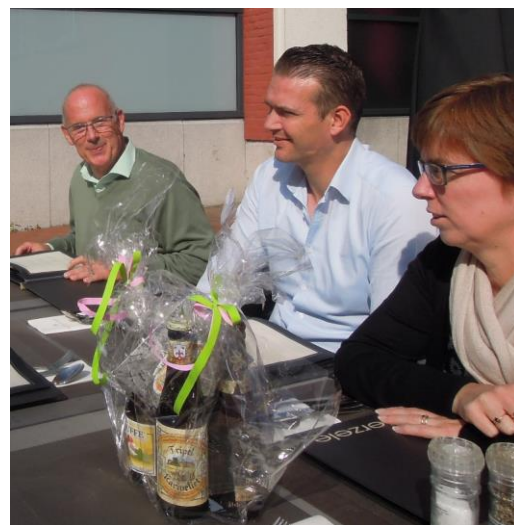

Foto rechts: van links naar rechts: Ignace De Baets, Jurgen Baens en Els Verbiest

Nieuwe raamovereenkomsten

Zoals al in vorige nummers gemeld, heeft I.R.O. recent een raamovereenkomst afgesloten voor **aankoop en onderhoud van Brandbestrijdingsmiddelen**. De firma SICLI nv kwam als economisch meest voordelige uit de bus. De scholen kregen daarover al de nodige informatie via een mail van 22 december 2017. Zodra ze einde contract zijn bij hun huidige firma kunnen ze intekenen op deze raamovereenkomst via de website www.ro-bisdommen.be. De overeenkomst geldt voor vijf jaar.

In het zog van de nieuwe raamcontracten energie, die ingaan op 1 januari 2018, heeft I.R.O. ook raamcontracten gegund voor **Technische energiediensten en de plaatsing van PV-installaties (zonnepanelen)**. De uitleg hierover vindt u in het vorige nummer van VONDeLing. Intussen is er speciaal voor het luik energiebeheer en energie-efficiëntie een nieuwe website geopend: www.klimaat-scholen2050.be. We bevelen u graag aan eens te gaan kijken op die website welke diensten daar aangeboden worden. Wie interesse heeft om in zijn of haar scholen efficiënter (lees: zuiniger) om te gaan met energie, kan zich op die website aanmelden. Eén van de partners voor het raamcontract zal dan contact opnemen en een vrijblijvend en verkennend gesprek voeren, zodat een gepersonaliseerd voorstel (inclusief prijs) opgemaakt kan worden. Wie met dat voorstel akkoord gaat, dient dan via de website www.ro-bisdommen.be in te tekenen om te kunnen instappen in de raamovereenkomst. Inschrijven kan vanaf 15 januari 2018.

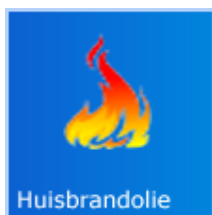
Voor het aanbod **zonnepanelen** zijn het de zes burgercoöperaties die hiervoor samenwerken die instaan voor de investering maar ook voor de exploitatie, het onderhoud en de technische follow-up van de installatie. Zelfs ouders en sympathisanten kunnen indien gewenst mee investeren. Aangezien er geen investeringen zijn voor de school, kan ze vanaf de eerste dag genieten van

**KLIMAAT
SCHOLEN 2050**

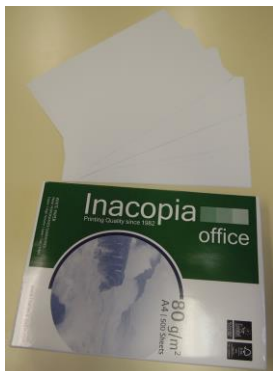

Foto uit website www.klimaat-scholen2050.be

zonnestroom tegen een zeer voordelig tarief. Meer informatie bij olivier.deryckere@ro-bisdommen.be – tel: 09 269 58 85.

Voor het nieuwe raamcontract **Huisbrandolie** dat ingaat vanaf 1 mei 2018, is er intussen een vooraankondiging gepubliceerd, terwijl het nieuwe bestek afgewerkt wordt. Dit keer wordt niet gewerkt met voorinschrijvingen. Inschrijven kan na de gunning. U krijgt meer details over die overeenkomst in de loop van maart of april 2018.

Verlenging lopende contracten/overeenkomsten

Het raamcontract **Kantoorpapier** met de firma Inapa Belgium nv wordt opnieuw verlegd voor een periode van één jaar, tot en met 31-12-2018. In de loop van 2018 zal een nieuwe opdracht gepubliceerd worden. Wie al ingeschreven is voor dat contract hoeft geen verdere stappen te ondernemen. De inschrijving geldt automatisch ook voor de verlenging van het contract. Wie nog niet ingeschreven is, kan nog intekenen tot het einde van het contract.

Ook het raamcontract **Handboeken Basisonderwijs en Buitengewoon basisonderwijs** wordt voor een jaar verlengd. Scholen die voor dat contract ingeschreven waren, kunnen bij dezelfde leverancier hun bestelling voor het volgende schooljaar 2018-2019 plaatsen. De inschrijving geldt ook voor de verlenging van het contract.

Verzekeringscontracten

Begin februari 2018 zullen de schoolbesturen die ingeschreven zijn voor het contract **Burgerrechtelijke aansprakelijkheid school en lichamelijke ongevallen** een communicatie ontvangen van IC Verzekeringen waarin, volledig vrijblijvend, een aantal waarborguitbreidingen voorgesteld zullen worden.

Infosessie over software voor Overheidsopdrachten – 17 november 2017

Infosessie over software voor Overheidsopdrachten op 17 november 2017

De Netwerkgroep Overheidsopdrachten van het Bisdom Antwerpen organiseerde op 17 november 2017 een informatiesessie over wat drie firma's aan te bieden hebben op het vlak van software-ondersteuning voor de samenstelling en publicatie van bestekken, het formuleren van gunningsverslagen en –beslissingen enzovoort. In het Diocesaan Secretariaat Katholiek Onderwijs in de Noorderlaan in Antwerpen stelden achtereenvolgens LIAweb, CIPAL en 3P (Public Procurement Partners) hun materiaal en hun aankoop- en abonnementsprijzen voor. Niet alleen leden van de Netwerk-

groepen van de bisdommen Antwerpen en Mechelen-Brussel kwamen hierop af. Ook andere mensen die zich bezig houden met overheidsopdrachten binnen de katholieke scholen en aanverwante instellingen, zowel bestuurders als personeelsleden, waren aanwezig. Voor wie frequent overheidsopdrachten moet publiceren is dit soort software eigenlijk onmisbaar. Elke firma hanteert wat andere structuren en prijzen. Ze hadden voor de aanwezigen alle drie wel wat gunstvoorwaarden in petto voor wie vrij snel beslist met hen in zee te gaan. Ze beconcurreren elkaar in gebruiksvriendelijkheid, opleiding, abonnementsformules en volumekortingen. Hoe meer besturen en scholen in

groep kiezen voor eenzelfde firma, hoe voordeliger. Wie geïnteresseerd is kan hier de presentaties downloaden:

LIAwEB

/sites/default/files/imce/dsko_liaweb_slides.pdf

/sites/default/files/imce/2017_overview_liaweb_functionaliteiten_packs_nl.pdf

CIPAL

/sites/default/files/imce/csprocure_cipal_schaubroeck_koba_ext.pdf

3P

/sites/default/files/imce/infobrochure_3p.docx

Congres Warm water II voor preventieadviseurs

Dinsdag 6 februari 2018 in Diocesaan Pastoraal Centrum Mechelen

Met die titel vindt voor de tweede keer een congres plaats voor lokale en/of coördinerende preventieadviseurs, precies met de bedoeling dat ze dat warm water niet meer hoeven uit te vinden. Het moet tot 'kruisbestuiving' leiden 'tussen de kennis en kunde van alle aanwezigen'.

We citeren verder uit de toelichting van de Dienst Bestuur en Organisatie van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die het congres organiseert: "Elke deelnemer krijgt een actieve rol toegewezen waarbij visie over KB's, decreten, toelichten van normen,... centraal staan. Er wordt gewerkt in kleine groepen, aan de hand van vraagstellingen en/of presentaties en documenten. Van elk item worden twee niveaus aangeboden. Hij of zij die

geen of beperkte voorkennis over het aangeboden onderwerp heeft, komt in groep B. De groep A zijn de personen die wel voorkennis hebben (...). Bij elk onderwerp zal een moderator de gesprekken leiden. Dit congres zou je ook een ruilbeurs kunnen noemen waar je na een dag hard werken met een massa informatie naar huis gaat. Op het einde van het congres worden alle presentaties en documenten die ter beschikking worden gesteld elektronisch verzameld." Deelnemers kunnen die ook gratis bekomen.

Wij tellen maar liefst 45 thema's. De geïnteresseerden moeten die items aankruisen die ze graag aan bod zien komen en ze kunnen erbij vermelden of ze bereid zijn thema's die ze zelf hebben uitgewerkt te

delen met collega's. De items waarvoor er de meeste interesse is, worden weerhouden en pas op de dag zelf bekend gemaakt.

De dag loopt van 9u tot 18u (onthaal tussen 7.30u en 9u) en vindt plaats in de lokalen van het Diocesaan Pastoraal Centrum in Mechelen. 's Middags is er een broodjeslunch en in de vooravond een aperitief en walking dinner.

Meer informatie en inschrijfmogelijkheid vind je op de website www.nascholing.be. Inschrijven kan tot en met 16 januari 2018. Prijs: € 75,00 per persoon.

Foto internet (auteur onbekend).

Vieringen, conferenties, studiedagen...

Inforonde modernisering secundair onderwijs en andere actualia 17 november 2017

Directeurs en bestuurders secundair onderwijs waren op 17 november 2017 uitgenodigd in het Diocesaan Pastoraal Centrum in Mechelen om uitleg te krijgen over de actualiteit rond de modernisering van het secundair onderwijs, Bestuurlijke Optimalisering en Schaalvergroting, leerlingenbegeleiding, duaal leren, loopbaanbesprekingen, de nieuwe cao en het programmadecreet.

Directeurs en bestuurders tijdens de toelichting van Chris Smits over de actualiteit, op 17 november 2017, in het DPCM..

Wat de **modernisering secundair onderwijs** betreft was het op dat moment nog niet duidelijk of de Vlaamse regering voet bij stuk zou houden om 1 september 2018 als startdatum te nemen. Voor dat scenario was er al een noodplan uitgewerkt. Gelukkig vernamen we kort daarna dat de Minister toch gezwicht was voor de vele bezwaren van de koepels en de startdatum verschuift naar 1 september 2019. Dat geeft wat meer ruimte om aan de eindtermen te werken, nieuwe leerplannen uit te werken en leerkrachten voor te bereiden

op de vernieuwing.

Inzake **BOS** laat een decretale regeling op zich wachten. Katholiek Onderwijs Vlaanderen wil bepleiten dat de uitstap uit de scholengemeenschappen ten vroegste zou kunnen op 1 september 2019 voor besturen die schaalvergroot zijn. Tegen die datum zou de Minister zeker bepaald moeten hebben aan welke kenmerken 'schoolbesturen met bijzondere kenmerken' moeten voldoen. Wat er nog haalbaar is binnen deze legislatuur is nog

koffiedik kijken. N-VA en Open VLD zijn koele minnaars van BOS en andere onderwijsverstrekkers zijn geen vragende partij. De vakbonden zien wel wat in de voordelen van een stabiele werkgever na een schaalvergrotingsoperatie.

Het **decreet leerlingenbegeleiding** krijgt een stringente invulling: de overheid verwacht dat de scholen maatregelen nemen in alle fasen voor vier begeleidingsdomeinen: preventieve gezondheidszorg, leren en studeren, psychisch en sociaal functioneren en onderwijsloopbaan. Dat staat haaks op de aanpak van de Onderwijsinspectie 2.0. Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft dat probleem al aangekaart in onderhandelingen maar in de teksten wordt daar geen rekening mee gehouden. Voor **duaal leren** was er een ontwerp van kaderdecreet klaar met ingang van 1 september 2018. Gelukkig heeft de overheid dat ook met een jaar uitgesteld. Dat biedt ons wat meer

tijd om na te gaan hoe dat duaal leren in de markt wordt gezet en wat de impact van onderwijs daarbij kan zijn tegenover de invloed van het bedrijfsleven. De vakantieregeling bv lijkt eerder afgestemd te zullen worden op die van het bedrijfsleven.

Het grootste deel van de infosessie ging over de **modernisering van het secundair onderwijs**. **Cindy Lammens** begon met een verwijzing naar het decreet basisonderwijs. Elke leerling krijgt op het einde van het basisonderwijs een getuigschrift, ofwel een getuigschrift basisonderwijs als de leerplandoelen in voldoende mate behaald zijn ofwel een getuigschrift dat aangeeft welke doelen al bereikt zijn. Het blijft onduidelijk over welke doelen het gaat. Voorts lichtte Lammens de basisopties toe in de eerste graad, het verschil tussen domeinscholen, campusscholen en verticale scholen, de principes van concordantie van studierichtingen, het keuzegedeelte, het voorstel van decreet eindtermen, het curriculumdossier en tot slot het leerplanconcept. Een leerrijke namiddag.

Foto rechts: Cindy Lammens.

Op zoek naar schatten in Houffalize

Colloquium directies Basisonderwijs 22-24 november 2017

De jaarlijkse ontmoeting van directeurs gewoon basisonderwijs en pedagogische begeleiders was gekaderd in het jaarthema 'Op zoek naar schatten'. Met een aantal referaten en een dertigtal verschillende werkwinkels moest het zeker lukken om uit dat rijke aanbod de inhoudelijke schatten te vinden waar men naar op zoek was. Om niet te spreken van al die schatten van mensen die de deelnemers in de informele, gezellige sfeer mochten ontmoeten.

Bart Boeykens en Dagmar Janssens verzorgden een werkwinkel waarin met Lego gespeeld en geleerd mocht worden.

Na de inleiding door niveaucoördinator **Rita Mouton** konden de ruim 230 deelnemers meteen naar de eerste werkwinkel van hun keuze. Ik werd aangetrokken door de werkwinkel met de titel 'Onderwijs in de 21ste eeuw', voorgesteld door **Dagmar Janssens**, directie schoolondersteunende processen van Onze-Lieve-Vrouw-Presentatie Bornem, en **Bart Boeykens**, ICT-coördinator Katholieke Scholen Groot-Bornem. Zij werken al een paar jaar niveau-overstijgend rond ICT. Vanuit de wijsheid van Darwin dat wie zich het best weet aan te passen aan nieuwe om-

standigheden, de beste kansen heeft, zijn ze op zoek gegaan naar veerkracht of innovatiekracht binnen het onderwijs. Zij vonden die in het educatief project van Lego. De bouwblokjesfabrikant heeft de laatste jaren sterk ingezet op robotica en de educatieve toepassingen ervan in het onderwijs, van kleuter- tot en met het secundair onderwijs. De werkwinkelleiders vertelden eerst hoe zij de nodige budgetten bijeen brachten, mede dankzij een sterk dossier, subsidies en een verdiende prijs. Het materiaal van de Lego studio is heel tof maar ook heel duur. Het spreekt de kinderen van jong tot oud echter enorm aan. Om hen extra uit te dagen en te motiveren komt het er voor de leerkrachten op aan mee te zijn met die technologie waar de jeugd in zijn vrije tijd vaak mee bezig is en waarin ze voorop lopen. Als blijkt dat het technologisch vooruitstrevend materiaal bovendien heel wat vaardigheden inoefent en sleutelcompetenties uit ZILL (het

Directeuren proberen een Legostrandwagentje zelfstandig aan het rijden te krijgen, een leerrijke uitdaging.

nieuwe leerplanconcept Zin in Leren, zin in Leven) kan invullen, is een investering in materiaal en vorming zeker verantwoord.

Om hun theorie te bewijzen zetten Dagmar en Bart ons al snel aan het werk. We mochten al snel met Legoblokjes aan het werk, niet alleen om wagentjes (voor 12-jarigen) of een pretpark (voor kleuters) te bouwen. We kregen er ook motoren en sensoren bij en een iPad of laptop met software waarmee we de te bouwen wagentjes of robots konden programmeren. Er was ook een uitdaging bij om zonder motor of batterij, maar met enkel een elastiekje, een autootje aan het rijden te krijgen. Het vergde van de spelende directeuren heel wat denkwerk en groeps-

werk om het passende resultaat te bekomen. Dat is ook precies wat de leerlingen hiervan kunnen leren. Samen nieuwe dingen uitdenken, probleemoplossend denken, experimenteren, gebruik makend van ieders vaardigheden en talenten.

Na het 'speeluurtje' werden de directeuren uitgenodigd om na te denken in welke ontwikkelvelden en thema's van het ZILL-project ze dit soort activiteiten konden plaatsen. Dat bleken er heel veel, ook op het vlak van persoonsgebonden en cultuurgebonden ontwikkeling.

De voormiddag was zo voorbij gevlogen. De homo ludens in ons was volop aan zijn trekken gekomen.

Khalid Benhaddou gaf weer het beste van zichzelf voor een aandachtig publiek.

In de namiddag konden we kiezen tussen twee referaten: **Kris Van den Branden** over 'Onderwijs voor de 21ste eeuw' (ook al gebracht op het directiecongres secundair onderwijs) en **Khalid Benhaddou** over 'IS in het Avondland: marginaal of radicaal?' Ik koos voor het laatste thema, dat trouwens in de voormiddag ook als werkwinkel werd aangeboden. Zelf had ik de Gentse imam al over hetzelfde thema bezig gehoord tijdens de Masterclass voor schoolbestuurders op 28 september 2017 in de Guimardstraat (zie mijn verslag in VONDeLing nr 24, november 2017), maar toen had hij maar drie kwartier tijd. In Houffalize had hij twee uur spreektijd en die kreeg hij moeiteloos volgepraat, bovendien tegen een recordtempo. Wat is die man welbespraakt en erudiet! De talrijke aanwezigheid en de volgehouden aandacht van de directeuren en pedagogische begeleiders bewezen dat Benhaddou niet alleen een boeiende spreker is maar ook intrigeert, nieuwe inzichten bijbrengt, antwoorden aanreikt op vele vragen waar directeuren dagelijks mee zitten, zeker in regio's waar steeds meer moslimkinderen de scholen bevolken.

De geschiedenis van de Islam is belangrijk om te begrijpen hoe verschillende stromingen door de eeuwen heen geleid hebben tot een heel diverse beleving van de Islam en tot de spanningen die er tot op heden zijn. Het Salafijihadisme is de radicaalste stroming, die geleid heeft tot Al Qaeda en uiteindelijk tot IS. De ronselaars van jongeren om in Syrië te gaan vechten achter de vlag van IS maken gebruik van een eigen interpretatie van de Koran, waarbij de complexe realiteit wordt gereduceerd. Jongeren die erdoor aangesproken worden, hebben vaak al een crimineel verleden en kennen echt niet veel van de Koran. Repressie alleen is geen oplossing, preventie is heel belangrijk. Syrië moet heropgebouwd worden, anders heb je snel IS 2.0. Deradicaliseren is heel moeilijk, aangezien je niet gemakkelijk toegang krijgt tot die jongeren. We moeten hen proberen te

integreren in onze maatschappij. De opleiding tot imam verloopt moeizaam wegens de grote invloed vanuit het buitenland, vanwaar ook de financiering komt.

Benhaddou wees ook op het probleem van segregatie in witte en zwarte scholen en het feit dat leerkrachten onvoldoende voorbereid zijn op diversiteit en religie. Vandaar het belang van levensbeschouwelijke vakken als enige mogelijkheid om de informatie bij te stellen en van inter-levensbeschouwelijke dialoog. Fundamentele uitdaging in het onderwijs is leerlingen kritisch te leren omgaan met informatie.

Zoals in zijn andere optredens pleitte Benhaddou voor een rationele islam en voor het mee laten participeren van moslims in onze maatschappij, waarvan mensenrechten, democratie en de rechtsstaat de pijlers vormen. Die principes mag Europa niet zelf in vraag beginnen stellen.

Foto boven: Khalid Benhaddou (vooraan links), net vóór zijn boeiend referaat.

Foto onder: Gebedsviering in het gezellige kerkje van Houffalize.

Na het boeiende betoog rees de vraag van een directeur hoe hij concreet diende om te gaan met een moeder van een andere etnische origine. De spreker vond dat er kaders of handvatten nodig zijn. Het spanningsveld ontardt in twee uitersten: ofwel niets toegeven, want een bedreiging, ofwel aan alles toegeven. Het is zaak daar een evenwicht tussen te vinden. De filosoof Habermas hanteerde het principe van de redelijke acceptatie. Waar niet aan morele principes geraakt

wordt, zou je kunnen toegeven, bv in halalvoeding voorzien. Je kunt je standpunt aftoetsen aan verschillende criteria: druist het in tegen mijn pedagogische visie, het schoolreglement of de eindtermen van het vak? Je hebt wel een forum nodig waarin je een dialoog kunt voeren. In Gent bestaan er brugfiguren en zorgcoördinatoren die daarvoor kunnen zorgen. Ook een diverser lerarencorps kan daartoe bijdragen. Het beroep is nu niet zo aantrekkelijk voor moslims.

Een andere vraag betrof de interpreteerbaarheid van de Koran. Natuurlijk is die interpreteerbaar, zei Benhaddou. De taal is onderhevig aan de context van die tijd. Het omzetten van Gods wil in taal is op zichzelf al gebrekkig. Voor de salafisten staat het idee boven de werkelijkheid. Helaas kunnen we niet opboksen tegen de middelen die de Wahabisten - een zeer conservatieve stroming van de islam - hebben om hun interpretatie te verspreiden.

De pauze was welkom om een en ander te laten bezinken, net als de wandeling naar het kerkje van Houffalize, waar een gebedsviering plaatsvond. Bisschoppelijk afgevaardigde voor het Onderwijs Jürgen Mettepenningen, Paul Vereecke, coördinator katholieke dialoogschool en enkele directeuren en pedagogische begeleiders brachten er inspirerende teksten

en beelden. Toen er op het einde van de gebedsviering een dia verscheen van een fles jenever en Elexir d' Anvers, wisten de kerkgangers dat hen na afloop buiten een opkikkertje wachtte, zoals dat stilaan een traditie aan het worden is.

Over het avondmaal en alle andere maaltijden overigens niets dan lof. Een lekkere keuze en een vlotte organisatie dankzij zelfbediening.

Na het eten konden geïnteresseerden nog een extra referaat meepikken van **Albert Janssens** over 'Een eerlijke kans? Ontwikkelingsrisico's voor kinderen in armoede'.

Tot ieders verrassing liep de zaal goed vol. Vele directeurs offerden graag een deel van hun vrije avond op om deze boeiende spreker bezig te horen, over een thema dat weinigen onberoerd kan laten: de extra aandacht die kinderen uit kansarme gezinnen in onze scholen verdienen. Janssens bracht levensechte getuigenissen, die hij samen in een boek had opgetekend met ervaringsdeskundige Daniël Trimbos. Die had op het Directiecongres van het secundair onderwijs in maart 2017 ook al indruk gemaakt in een workshop over armoede.

Na afloop kreeg Janssens een welverdiend applaus voor zijn hartverwarmend pleidooi voor de zwaksten in onze maatschappij.

Albert Janssens hield een boeiende voordracht over kinderen in armoede.

Dag twee begon opnieuw met een werkwinkel. Mijn keuze was gevallen op **Sabine Coppens** met een vorming over 'Bemiddelen vanuit verbindende communicatie'. De sessie bestond uit twee delen, zodat ook de werkwinkel in de namiddag aan hetzelfde thema besteed diende te worden. Dat was geen probleem, want alle deelnemers raakten snel geboeid door het thema en door de deskundigheid van de spreekster. Zij is professioneel met bemiddelen bezig in het Netwerk Onderwijsmediation (NOM).

Bemiddeling is onlosmakelijk verbonden met herstelgericht werken en de eigenaar van het conflict is ook de eigenaar van of verantwoordelijk voor de oplossing, leerde ze ons. Wie bij een conflict zwijgt, is ook betrokken of verantwoordelijk. Als bemiddelaar dien je je op te stellen als een 'lui, dom en lief konijn'. Je stelt voortdurend vragen en hoe minder je zelf tussenkomt, hoe beter. Valkuilen zijn legio.

In een schoolcontext kun je het kaderen in een verbindend schoolklimaat. Voorwaarden voor bemiddeling zijn de vrijwilligheid, de vertrouwelijkheid en het feit dat je alleen het proces begeleidt en daarop focust. Het is de bedoeling om in de toekomst tot afspraken te komen. De partijen in

Foto rechts: Sabine Coppens, met links van haar een 'lui, dom en lief konijn', precies zoals een bemiddelaar zich hoort op te stellen.

het conflict zijn verantwoordelijk voor het eigen handelen. Niet alle conflicten zijn bemiddelbaar en dan rest misschien alleen de juridische weg.

Coppens zette ons vrij snel zelf aan het werk om de theorie aan de praktijk te toetsen via een rollenspel (*foto links*). Het maakte indruk op mij dat sommige directeurs zich perfect wisten te verplaatsen in de rol die hen toebedeeld werd. Ze waren duidelijk niet aan hun proefstuk toe. Op een bepaald ogenblik mocht een directeur zelf een bestaand conflict toelichten, waarna zijn collega's in de huid van de verschillende partijen kropen om te ervaren hoe zo'n bemiddeling het best kon verlopen. De sessies waren heel leerrijk en kregen een goede evaluatie.

Na de namiddagsessie bleven er enkele uren over om te ontspannen. Door de invallende duisternis gebeurde dat meestal binnen. Tijd voor een plonsbeurt in het overdekte zwembad, wat fitness of een partijtje biljart, of een leuke babbel in de bar of de foyer (*foto links*).

De derde dag waren enkele sprekers aan de beurt in het grote auditorium. **Jürgen Mettepenningen** (*foto links*) pakte uit met zijn 3 G's. De G van Gratitude (dankbaarheid) voor het goede werk dat directeurs leveren en voor wat ze betekenen voor hun leerlingen. 'Alles wat van waarde is, is weerloos', zong Peter Koelewijn. Daar ligt nu onze kracht, de kracht van gastvrijheid, vriendelijkheid en liefde.

De tweede G komt van Godsdienst, ook van waarde en weerloos. Het vak is nu volledig geïntegreerd in ZILL. Uit de schatkist op het podium viste Mettepenningen een exemplaar van de brochure van de Vlaamse bisschoppen over het vak godsdienst binnen ZILL. Daar zitten mogelijkheden in van co-teaching, waarbij moslims les mogen geven in het katholiek onderwijs, zolang ze loyaal zijn aan het katholieke opvoedingsproject en waarbij de lessen godsdienst door iemand anders worden gegeven.

De derde G stond voor Groetjes die de bisschoppelijk afgevaardigde mocht overbrengen namens Kardinaal Jozef De Kesel. Uit de schatkist kwam een boekje tevoorschijn van o.a. Roger Burggraeve: 'Gekkenwerk. Kleine ondeugden voor leraren'. Het is een ontwapenend pleidooi voor feilbare leraren.

Daarna mocht **Karin Lemmens** (foto links), medewerkster van VCOV, de koepel van de vrije ouderverenigingen, de initiatieven toelichten om ouders zoveel mogelijk te betrekken bij het schoolgebeuren. Verbondenheid en ouderparticipatie zijn enorm belangrijk. Wat er thuis gebeurt tussen ouders en kinderen heeft het meeste impact. Ouderbetrokkenheid heeft een positieve invloed op het leren en welbevinden van kinderen. De VCOV heeft o.a. een brochure uitgegeven over het 'Betrekken van moeilijk bereikbare ouders', met als veelzeggende ondertitel: "Wat je doet voor 'moeilijk bereikbare ouders' is goed voor ALLE ouders'. Er staan heel wat bruikbare handvatten, praktijkvoorbeelden en getuigenissen in voor ouderraden en schoolteams. Scholen kunnen bij VCOV ook een kwaliteitslabel 'oudervriendelijke school' aanvragen. Heel wat waardevolle initiatieven passeerden de revue. Karin Lemmens verklaarde zich bereid plaatselijk toelichting te geven aan de ouderraad.

Foto midden: Gunter Aerts en Regine Vandeput

Namens DCBaO, het Directiecomité voor het basisonderwijs, voerden **Regine Vandeput en Gunter Aerts** het woord. Via een knappe presentatie toetsten zij nog eens de eisen die DCBaO verzameld heeft in het Memorandum voor de Vlaamse Regering, af aan wat er uiteindelijk van gerealiseerd is. Van voldoende beleidsondersteunend personeel voor de directeur BaO is nog niet veel te zien, het BOS-proces levert al wat positieve verhalen op waarbij het basisonderwijs op basis van gelijkwaardigheid wordt behandeld. Aan de eis voor voldoende werkingsmiddelen is al deels tegemoet gekomen door het gelijkwaardig maken van kleuter- en lagere school. Dankzij de BTW-verlaging naar 6% voor infrastructuur konden bijkomende DBFM-projecten worden uitgevoerd, maar de AGIO-n-wachlijst is nog steeds heel lang. Van gelijk loon voor alle directies ongeacht de schoolgrootte is nog geen werk gemaakt. DCBaO blijft echter in dialoog gaan met het Ministerie van Onderwijs en heeft een aanspreekpunt in bijna elke regio. DCBaO staat voor 'samen sterk'!

Foto onder: Lieven Boeve fotografeert het publiek.

Lieven Boeve, directeur-generaal van Katholiek Onderwijs Vlaanderen, had de omstandigheden mee om de directeurs een hart onder de riem te steken. Dezelfde week was in de pers het onderwijsrapport verschenen dat stelde dat concentratiescholen het zeer goed doen. Er blijkt geen noemenswaardig verschil in kwaliteit te zijn tussen die scholen die heel wat GOK-kinderen opvangen en de andere. Het katholiek onderwijs doet het zelfs significant beter dan scholen van andere netten. Mogelijke verklaringen volgens Boeve zijn dat de katholieke scholen vanuit het eigen initiatief werken en weten dat ze zelf de verantwoordelijkheid hebben en een eigen bijdrage kunnen leveren aan de samenleving.

De directeur-generaal raadde aan eens naar de facebookpagina te gaan van het nieuwe leerplan ZILL (Zin in Leren, zin in Leven). Daar staan heel wat foto's van de samenwerking rond ZILL en de merchandising errond.

De bekommernissen van DCBaO voor het basisonderwijs staan vooraan op de prioriteitenlijst van Katholiek Onderwijs Vlaanderen, zo betoogde Boeve. Hij ondersteunt de actie 'directeurs knappen af' en pleit voor gelijke verloning ongeacht de grootte van de school. Directeurs mogen ook geen loonverlies lijden bij leerlingenverlies en verdienen een marktconforme verloning. De beleidsondersteuning die basisscholen vragen voor 2596 scholen en 3618 vestigingsplaatsen zou 200 miljoen extra uitgaven vragen, terwijl in de cao 109 miljoen euro is ingeschreven voor alle niveaus samen. De beloofde loonsverhoging neemt al 95 miljoen euro uit die pot. Het is vooral belangrijk een visie te ontwikkelen, een duidelijk engagement om dat te realiseren als

eerste stap. Het komt zeker bij de volgende legislatuur op de agenda. Het krijgt in elk geval een plaats in het memorandum van het katholiek onderwijs.

Tot slot vertelde Boeve dat hij graag op bezoek gaat in scholen. Een school lijkt op haar directeur. Zijn of haar impact is niet te onderschatten. De directeur is de spilfiguur en heeft de rol van inspirator, motivator en innovator. Samen werken we aan een kwaliteitsvol katholiek basisonderwijs, zo besloot de directeur-generaal en **Peter Op 't Eynde** sloot zich daarbij aan: vanuit de pedagogische begeleiding trekken we mee aan de kar.

De directeurs bedankten de sprekers met een applaus, maar één van de directeurs liet toch zijn ongenoegen blijken, omdat hij het nog te veel mooie woorden vond en te weinig daden of resultaten. Voor sommigen is het geduld blijkbaar op.

Na de pauze was het aan **Frederik Imbo** (foto's boven en midden) om met het 'referaat' "*Ja of JA! De strategie van het geluk*" de deelnemers met een goed gevoel naar huis te laten gaan. Zijn referaat was eerder een performance, zoals we dat van vorige optredens op congressen van hem ge-

woon zijn. Met veel show en humor bracht hij niettemin belangrijke inzichten over. Of wij ons gelukkig voelen wordt volgens onderzoek voor 50% genetisch bepaald, slechts voor 10% door de omgevingsfactoren en voor 40% door onze mindset. Het komt erop aan positief in het leven te staan (de strategie van het geluk is een overtuigend JA) en zelf eigenaar te blijven van ons leven en geen huurder. Imbo liet de zaal zingen, dansen en knuffelen. Sommigen joeg hij de schrik op het lijf met een waterpistool, maar op het einde kwam alles goed en kreeg ieder die het wenste nog een dikke knuffel van hem.

Peter Op 't Eynde rondde het colloquium af. Hij hoopte dat de directeurs elkaar gevonden hadden en tot rust waren kunnen komen, want het is niet simpel directeur te zijn in het basisonderwijs. Er is frustratie over wat er maar kan gedaan worden. We moeten druk blijven zetten, de begeleiders proberen op hun manier de directies te helpen. 'Stel dus gerust je vragen, samen zullen we op zoek gaan naar antwoorden'. De koepel neemt de verzuchtingen mee maar voor de financiering hangen we af van anderen. Dat moeten we aanvaarden en er terug volop voor gaan.

Rita Mouton zag dat vele mensen genoten hadden van de verbondenheid van collega's, vrienden bij elkaar. Ze bedankte iedereen voor het vertrouwen en in het bijzonder al wie heeft meegewerkt om ook van dit colloquium een geslaagde editie te maken.

Foto links: Rita Mouton en Peter Op 't Eynde ronden het geslaagde colloquium af.

Guido François

Visie op het vak rooms-katholieke godsdienst

De Vlaamse bisschoppen en hun bisschoppelijk afgevaardigden voor onderwijs (die namens hun bisschoppen de Erkende Instantie vormen) schreven een brochure over het vak rooms-katholieke godsdienst. De titel zegt reeds waar zij het vak situeren: 'op het kruispunt van samenleving, onderwijs en kerkgemeenschap'.

Relevantie

Met de titel zijn meteen de drie domeinen aangegeven waar het vak zijn relevantie waarmaakt. Vanuit die drie domeinen wordt het vak niettemin stevig uitgedaagd met zaken die sterk leven vandaag, pertinente vragen vaak. Omdat de betekenis en relevantie van het vak samenhangt met de mate waarin op die vragen wordt ingespeeld, begint de brochure daarmee. Zo is het vertrekpunt helder: naast het vak zowel de context als de vragen ernstig nemen. Belangrijk hierbij is dat de vragen niet worden benaderd als problemen, maar uitdrukkelijk als kansen. Kortom, het vak heeft er bij te winnen dat het betrokken is op de actuele context en uitdagingen.

Het tweede deel van de tekst gaat in op het vak zelf. Dat is een vak zoals een ander en kent dus leerplannen, aangepast per niveau van het onderwijs. In het basisonderwijs zal dat leerplan onverkort gehandhaafd blijven, ondanks de overstap die in het katholiek basisonderwijs gemaakt wordt naar één integraal leerplan voor alle vakken. Dat betekent dat het leerplan godsdienst zelfstandig blijft bestaan, maar ook de aparte lestijden godsdienst, zonder daarom de dialoog met de inhoud van de andere lestijden uit het oog te verliezen. 'Dialoog' is het centrale woord in dit tweede deel. Wil het vak relevantie hebben op de verschillende terreinen van het leven, dan is de dialoog van belang. Geen vrijblijvende dialoog, maar een dialoog vol engagement en betrokkenheid op de ander. Maar ook betrokkenheid op de eigen levensbeschouwelijke traditie: het DNA van de christelijke inspiratie en katholieke traditie. Die inspiratie en traditie gelden als vertrekpunt en referentiepunt, niet als één van de vele zaken die in het vak aan bod komen. Het project van de katholieke dialoogschool kan niet zonder het vak.

Verscheidenheid

In het derde deel van de brochure worden de diverse geledingen van het onderwijs overlopen waarbinnen het vak een plaats heeft: godsdienst in het katholiek onderwijs en in de andere onderwijsnetten, godsdienst in de hogescholen en aan de universiteit.

Om (toekomstige) leerkrachten die godsdienst geven op een gedegen manier toe te rusten is de lerarenopleiding van groot belang, net zoals blijvende vorming dat is. Daartoe worden leerplannen geactualiseerd en gaat de Erkende Instantie momenteel in dialoog met hogescholen om de opleiding omtrent levensbeschouwing af te stemmen op wat in de brochure geschreven staat. Daarmee is het statuut aangegeven van deze brochure: ze geeft aan waar de leiding van de katholieke kerk van Vlaanderen voor staat omtrent het vak godsdienst. De brochure biedt zowel duidelijkheid als ruimte, gaat uit van vertrouwen in leerkrachten en opleidingsverantwoordelijken, beoogt een kwaliteitsvol, geïnspireerd en inspirerend godsdienstonderricht, ja een vak dat in alle facetten van betekenis mag zijn voor samenleving, onderwijs en kerkgemeenschap!

*Jürgen Mettepenningen
Bisschoppelijk afgevaardigde Onderwijs
Aartsbisdom Mechelen-Brussel*

Nieuw boek over katholieke dialoogschool

LIEFDE IN TIJDEN VAN KATHOLIEKE DIALOOGSCHOOL

Lieven Boeve, Jürgen Mettepenningen & Didier Pollefeyt (red.)

halewijn KU LEUVEN

Eind november rolde een nieuw boek over de katholieke dialoogschool van de persen van uitgeverij Halewijn. Daarmee meteen het derde boek in de reeks “Katholieke dialoogschool”, nu met als titel *“Liefde in tijden van katholieke dialoogschool”*. Samen met Lieven Boeve en Didier Pollefeyt, de *founding fathers* van het concept ‘katholieke dialoogschool’, tekende onze bisschoppelijk afgevaardigde voor de redactie van de bundel. In het boek staan drie woorden centraal: dialoog, katholiek en liefde. Geen enkele van die drie termen is in een katholieke dialoogschool ten volle te begrijpen zonder de andere twee. Dit boek geeft duiding bij de drie termen aan de hand van vier bijdragen. Lieven Boeve staat stil bij dialoog, Didier Pollefeyt en Jan Bouwens bij verschillende soorten van katholieke dialoogschool, Jürgen Mettepenningen bij de invulling van ‘katholiek’ en de vertolking ervan in de pastorale werking op school. Op het einde van het boek worden vijf vragen per bijdrage aangereikt om met de teksten aan de slag te gaan op maat van de eigen school.

Lieven Boeve, Jürgen Mettepenningen & Didier Pollefeyt (red.), *Liefde in tijden van katholieke dialoogschool*, Antwerpen: Halewijn, 2017, 72 blz.

Kerstviering DPCM

Op 21 december 2017 had het Diocesaan Pastoraal Centrum Mechelen (DPCM) al zijn medebewoners uitgenodigd op een Kerstviering. Eerst vond er een stemmige eucharistieviering plaats in de plaatselijke kapel, voorgegaan door de Eerwaarde Heer Tim Peeters en diaken Rob Allaert. Daar was ook de zes weken oude Oscar aanwezig, het kleinzoontje van Paul Van Assche, de beheerder van het DPCM. Het gelegenheidskoor, onder leiding van Leo Van Garsse, luisterde niet alleen de viering op maar had tijdens de aansluitende receptie ook nog een heel repertoire kerstliederen in petto,

waarbij iedereen uit volle borst kon meezingen. Dat gedeelte vond plaats in de stijlvolle Merodezaal. Een mooie gelegenheid ook om nieuwe mensen te ontmoeten en andere medebewoners

Foto boven: stemmige Kerstviering in de kapel van het Pastoraal Centrum
Foto midden: Paul Van Assche met zijn kleinzoontje Oscar tijdens de Kerstviering
Foto rechts: Iedereen kon tijdens de receptie in de Merodezaal kerstliederen meezingen met het gelegenheidskoor

beter te leren kennen, bij een drankje en een gebakje. Voor herhaling vatbaar.

KATHOLIEKE DIALOOGSCHOOL IN DE PRAKTIJK

DEEL I

thomas
www.godsdiensonderwijs.be

Een hardnekkig misverstand

Op de Thomas-website van de KU Leuven vindt u een document waarin tien vaak gehoorde misverstanden over de katholieke dialoogschool worden besproken door Didier Pollefeyt, Jan Bouwens en Lieven Boeve². Eén van de hardnekkige misverstanden is: “De katholieke dialoogschool is een theoretisch project dat niet in de praktijk te brengen is”. Bij de weerlegging van dit misverstand wordt erop gewezen dat de katholieke dialoogschool al in vele vormen en praktijken bestaat in de katholieke scholen. De formulering van het project is een poging om taal te geven aan wat in de praktijk op vele plaatsen aan het gebeuren is. Met dit project wil Katholiek Onderwijs Vlaanderen versterken en verder ontwikkelen wat er nu al vaak is. Eerder dan een theoretisch concept is de katholieke dialoogschool vooral een wijze van kijken naar het concrete schoolleven.

Een multifocale identiteitsbril

Wie zich de moeite getroost om nader kennis te maken met het project van de katholieke dialoogschool, ziet de vele opportuniteiten ervan in. Hij zal ook inzien dat de katholieke dialoogschool geen *Fremdkörper* is dat aan het onderwijsveld wordt opgedrongen als een zoveelste bijkomende opdracht voor directies en leerkrachten. Met het concept van de katholieke dialoogschool wordt aan katholieke scholen de kans gegeven om hun eigen identiteit ter sprake te brengen en op die manier de kwaliteit van hun onderwijspraktijk te verbeteren en te versterken. Bij mijn contacten met directies en leerkrachten is dat dan ook het punt dat ik benadruk: de katholieke dialoogschool komt niet *bovenop* de onderwijsopdracht, maar kan er de ziel van uitmaken. Het komt erop aan dat er in een katholieke school die haar levensbeschouwelijke identiteit ernstig wil nemen, een groep mensen een ‘multifocale’ leesbril opzet om de eigen praktijk te bekijken en drie vragen te stellen:

- 1) (hoe) gaan wij als school om met de christelijke traditie (institutionele identiteit)?
- 2) (hoe) integreren wij die christelijke traditie in ons concreet pedagogisch en didactisch

handelen (professionele identiteit)?

- 3) (hoe) zoeken wij naar wegen om volwassenen en jongeren aan te sporen op een verstandige manier na te denken over hun levensbeschouwelijke positie (persoonlijke identiteit)?

Men kan niet verwachten die alle onderwijsparticipanten die bril opzetten. Men mag

dat wél verwachten van hen die het beleid van de school uitstippelen: schoolbesturen en schooldirecties in de eerste plaats. Als in een school van deze beleidskant uit geen initiatief genomen wordt of als vanuit deze hoek bestaande initiatieven met levensbeschouwelijke inslag niet gesteund worden, dan maakt men *de facto* een negatieve keuze en holt men het katholiek onderwijs uit.

Illustratie uit de Thomas-website

² <https://www.kuleuven.be/thomas/page/dialoogschool-10-misverstanden/>

Van theorie naar praktijk

“Visie zonder actie is een dagdroom; actie zonder visie is een nachtmerrie”. Dit Japans spreekwoord kan een leidraad geven voor wie het concept van katholieke dialoogschool ernstig neemt. Het is nodig en inspirerend om de theoretische achtergrond te kennen als kader voor het handelen. Daarom probeer ik in mijn contacten met scholen op het gepaste moment ook te spreken over de drievoudige achtergrond van de katholieke dialoogschool zoals die terug te vinden is in de Melbourne Schaal, de Victoria Schaal en de Post-Kritische Geloofsschaal. Deze attitudeschalen bieden voor respectievelijk de institutionele, professionele en persoonlijke geloofsidentiteit een duidelijk kader van waaruit de praktijk bekeken én aangepast kan worden. En dat laatste is natuurlijk altijd de bedoeling: het denken rond de katholieke dialoogschool moet zichtbaar worden op de speelplaats, in de leraarskamer en in de vergaderruimte van directie en schoolbestuur. Maar de theorie doet er ook altijd toe. Kennismaking met de theoretische achtergrond van het dialoogschoolmodel voorkomt dat men niets doet of dat men verder doet met de ‘gewone’ pastorale activiteiten van weleer. Dat laatste is vaak, zo merk ik, oorzaak van frustraties: “Waarom werkt dit nu niet meer? Onze vieringen zitten toch goed in elkaar? Waarom is er zoveel weerstand onder de leerkrachten?”

We gaan nu verder in op de eerste van de drie identiteitsdomeinen: **de institutionele identiteit**. Deze identiteit komt aan bod in de Melbourne Schaal³. We proberen in onze bespreking de theorie ook altijd met praktische voorbeelden te illustreren. In volgende edities van ‘VONDeLing’ zullen we inzoomen op de professionele en persoonlijke geloofsidentiteit.

De institutionele identiteit en de confessionaliteit

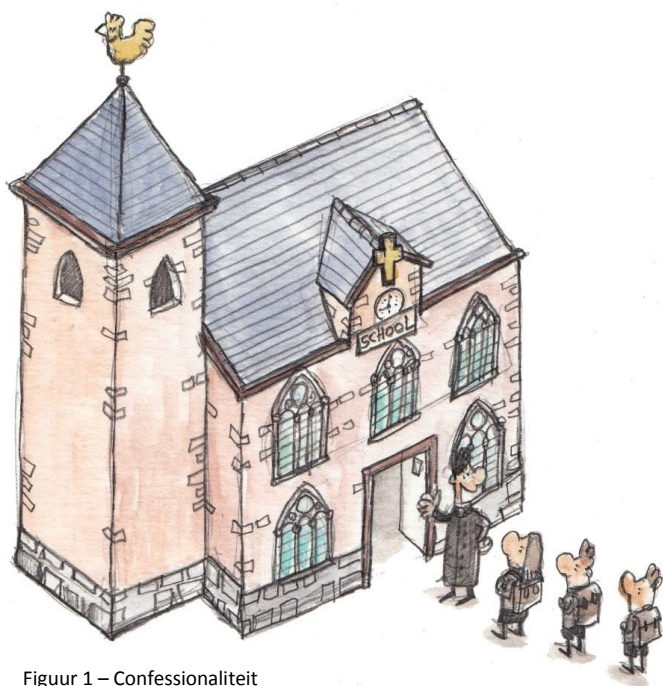
Bij de institutionele identiteit is de vraag: (hoe) laat de school haar levensbeschouwelijk profiel zien? Dat is een vraag die tot pakweg de periode na WO II amper aan de orde was in de katholieke scholen in Vlaanderen. School maken en christen zijn vormden een

organische eenheid. De confessionaliteit beheerste de samenleving als geheel. Tot de jaren 1950 kende Vlaanderen het zogenaamde cultuurchristendom (Figuur 1). Men hanteerde normen en waarden en doorgaans wist men ook wel waaróm: ze waren geworteld in een amper of niet in vraag gesteld geloof in het evangelie en vertrouwen in de katholieke kerk: “wij doen aan goede werken, want wij zijn toch katholiek en christen?”. Dat die goede werken christelijk geïnspireerd waren, was een evidentie en moest niet verantwoord worden. Je deed aan naastenliefde omdat je geloofde in God de Vader en in Jezus Christus. Katholieke scholen lieten in alles zien dat zij katholiek waren: personeelsbeleid, naamgeving, aankleding van lokalen enzovoort.

Het waardendiscours

Wanneer dat christelijk geloof en dat vertrouwen in de kerk wél in vraag gesteld worden, blijven de waarden lange tijd overeind (naastenliefde, inzet voor de kwetsbaren, vergeving, ...), maar de intrinsieke link met de

evangelische inspiratiebron is grotendeels verdwenen. Een school zegt in dat verband:

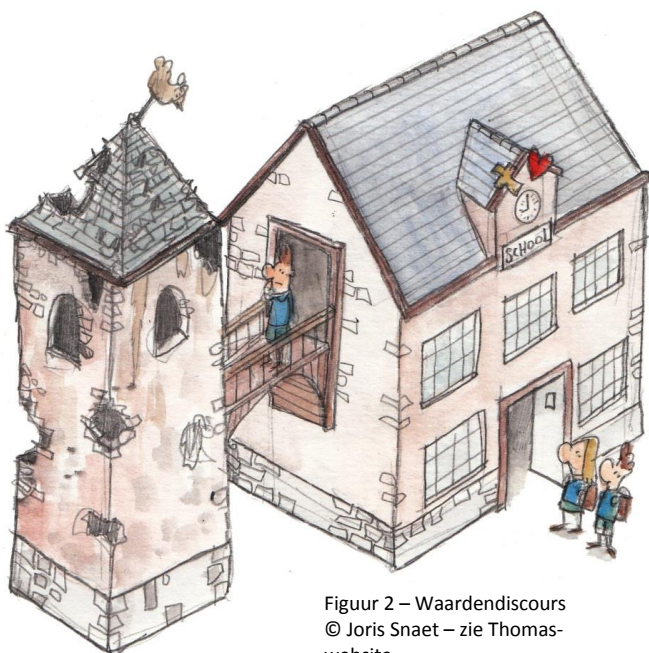

Figuur 1 – Confessionaliteit
© Joris Snaet – zie Thomas-website

³ Zie ook de bevattelijke kennisclip <https://www.kuleuven.be/thomas/page/dialoogschool-materiaal/#contentbox>.

“wij zijn een christelijke school, want wij doen aan goede werken”; het doen van goede werken en beleven van christelijke waarden wordt dan als voldoende voorwaarde geacht om te kunnen spreken van een katholieke school. Ook nu, in de 21ste eeuw, hoor en zie je veel scholen deze redenering aanhouden. Je vindt het terug in visieteksten op websites en in brochures van vele scholen: “Wij staan voor respect, solidariteit, een warme school, ... en wij doen dit vanuit een christelijke inspiratie.” Uiteraard is er absoluut niets verkeerd mee dat scholen in hun opvoedingsproject voluit gaan voor waarden, wel integendeel!

Een probleem ontstaat wanneer men de link tussen de christelijke inspiratie en de waarden zelf beperkt tot de louter formele vermelding: “en wij doen dit vanuit een christelijke inspiratie”. Als leerkrachten en leerlingen niet weten wat die christelijke inspiratie inhoudt, dan wordt de verwijzing naar de christelijke inspiratie uitgehold en voor men het weet is men gewoonweg vergeten dat die christelijke inspiratie er überhaupt is. Het zogenaamde waardendiscours van katholieke scholen vertrekt vanuit de intentie om via de waarden de christelijke identiteit gestalte te geven, maar mondt niet zelden uit in een niet-bedoelde feitelijke institutionele secularisering. De waarden blijven overeind, de inspiratie verdwijnt.

Figuur 2 – Waardendiscours
© Joris Snaet – zie Thomas-website

Institutionele secularisering

Een school die kiest voor of uitmondt in een toestand van institutionele secularisering, zoekt niet langer naar manieren om de christelijke inspiratie ter sprake te brengen en te vertalen naar de actuele context. Wie in zo een school binnenwandelt, merkt niet eens op dat het gaat om een katholieke school: er zijn geen of heel weinig verwijzingen naar christendom, naar de stichters van de school, evangelie, heiligen, Jezus, Maria, ... Ook in de naamgeving van de school verdwijnt de christelijke insteek, “St.-Jozefsschool” wordt bij wijze van (fictief!) voorbeeld “De Timmerschool”. De secularisering die zich als tendens doorzet in de maatschappij, wordt (vaak geruisloos) overgenomen door de school.

Reconfessionalisering

Het verdwijnen van het katholieke of christelijke karakter van de school wordt door sommigen in die school als een verarming gezien, als een fenomeen dat moet worden tegengehouden. Dan kan de verleiding bestaan om een reconfessionaliserende houding aan te nemen. In dat geval focust men op de christelijke boodschap en katholieke traditie als een op zichzelf staand gegeven dat moet ‘gered’ worden. Zonder zich af te vragen in welke context men leeft, wil men de draad van de ‘goede oude tijd’ van religieuze zekerheden terug opnemen. Men zoekt de aansluiting bij het verleden, maar verliest de aansluiting met de eigen tijd. De school besluit om terug of nog altijd traditionele eucharistievieringen

Figuur 3 – Institutionele secularisering
© Joris Snaet – zie Thomas-website

Figuur 4 – Reconfessionalisering
© Joris Snaet – zie Thomas-website

als vroeger binnen te brengen in de schoolcultuur, ontwerpt een nieuw logo met duidelijke vermelding van de religieuze symbolen die gelinkt zijn aan de school, maakt folders met daarop duidelijke verwijzingen naar het christelijke karakter van de school, op de website komen evangelische teksten prominent op de voorgrond, de klaslokalen worden weer allemaal voorzien van kruisbeelden, de kapel krijgt een opfrisbeurt, enzovoort. Deze reconfessionaliserende beweging heeft een zekere plausibiliteit en heeft het voordeel van de duidelijkheid, maar gaat evenwel voorbij aan de veranderende en veranderde context: de levensbeschouwelijke posities van volwassenen en leerlingen zijn heel divers; daardoor hebben veel leden van de schoolgemeenschap vaak absoluut geen boodschap aan de traditioneel overgeleverde symbolen en woorden.

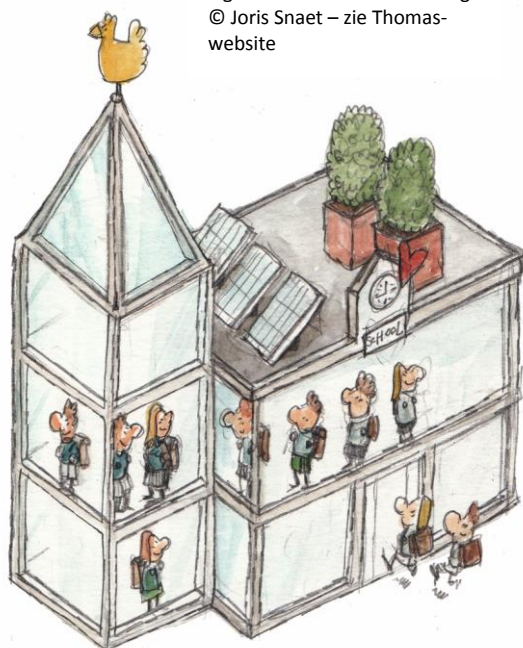
Allemaal goed bedoeld, maar ....

Het waardendiscours is goed bedoeld, maar heeft een seculariserend effect. Een school die kiest voor de institutionele secularisering, wil meegaan met de tijd en de maatschappelijke evoluties. Zij wil, uit schrik voor een ouderwets imago, niet tegendraads zijn. De vraag is of zo een school dan niet eerlijk moet bekennen: “wij zijn niet langer een katholieke school “. En de reconfessionaliserende school is dermate levensvreemd dat haar positieve intentie, nl. de christelijke identiteit ter sprake brengen, niet of zelfs contraproductief werkt. De reconfessionalisering blijft al te vaak aan de buitenkant staan. Zij is tegendraads door in te gaan tegen de maatschappelijke evolutie, maar zij is niet eigentijds.

Recontextualisering als preferentiële positie

Het christendom is een wereldgodsdienst geworden omdat het erin geslaagd is de boodschap op een zodanige manier te brengen dat deze aansluit bij de tijdruimtelijke context. De blijde boodschap werd letterlijk anders verteld in de verschillende gemeenschappen waarin de evangelies zijn ontstaan. Zo heeft men vier verschillende evangelies die spreken over eenzelfde hoopvolle boodschap van liefde en geloof. Het christelijk verhaal is een dynamisch en open verhaal, geen levensvreemd geheel van concepten en waarheden dat op de mensheid losgelaten wordt. Het is vanuit de concrete context en daarbij aansluitend, dat het christelijk verhaal groeit en kan gedijen. Dat is een belangrijk inzicht voor wie ook nu het evangelie als inspiratiebron wil nemen.

De Blijde Boodschap is ontstaan binnen een heel specifieke context. Jezus Christus was een goede leraar die in zijn onderricht taal en beelden gebruikte die de mensen van zijn tijd begrepen. Ook Hij leefde binnen een bepaalde maatschappelijke context. Hij was helemaal eigentijds. En tegelijk was Hij tegendraads: Hij verzette zich tegen alles wat de mensen onderdrukte. Het is die eigentijdse en tegendraadse houding die we ook aantreffen in wat genoemd wordt: de recontextualisering. In deze positie zoekt men naar manieren om de christelijke boodschap te vertellen en toe te passen binnen de eigentijdse context. En die context is er een van secularisering

Figuur 5 – Recontextualisering
© Joris Snaet – zie Thomas-website

en pluralisering. Het geloof in schepping en verrijzenis is van alle tijden, maar kan niet in alle tijden op dezelfde manier worden doorgegeven. Een school moet mee met haar tijd, zij moet de tekenen des tijds begrijpen én er op de gepaste manier op reageren. Dit is de zogenaamde recontextualisering, het bij de tijd brengen van de christelijke boodschap. En dat is nu typisch voor de hedendaagse context: de tandem van secularisering en pluralisering. Dat moet het concrete vertrekpunt zijn voor wie over de boodschap van Jezus Christus wil spreken. Een school moet dus niet eerst over de eigen identiteit spreken en daarna kijken hoe ze die kan koppelen aan de levensbeschouwelijke diversiteit. Identiteit en diversiteit gaan hand in hand.

Als een katholieke dialogeschool waarden promoot, zal zij dit doen vanuit een evangelische inspiratiebron. Hier zit een valkuil. Het christendom heeft geen monopolie over waarden als respect en solidariteit. Wanneer een katholieke dialogeschool m.a.w. de waarden gestalte wil geven, moet zij zich tegelijk ook openstellen voor de inspiratie die uitgaat van andere levensbeschouwingen. Ook het vrijzinnig humanisme gaat voor de ontwikkeling van de talenten; aandacht voor de armen en soberheid behoren tot de kern van de islambeleving.

En dan wordt de katholieke dialogeschool héél concreet

Maar wat betekent recontextualisering nu voor het handelen van een school als instelling? Het antwoord is: de beleidsverantwoordelijken van een school (bestuur en directie) moeten met zoveel mogelijk andere leden van de schoolgemeenschap (personeel, ouders, leerlingen) het gesprek aangaan over de vele domeinen waar christendom en maatschappij elkaar kunnen ontmoeten. We geven bij deze een reeks van vragen die alle te maken hebben met de concrete aspecten van de institutionele identiteit; het zijn concrete vragen waarmee beleidsmensen (schoolbestuur en

Jongeren van allerlei nationaliteiten uit het katholiek Nederlandstalig onderwijs in Brussel brachten een meertalige vredesboodschap tijdens het Congres Kom en Zie in de basiliek van Koekelberg op 26 oktober 2006. Toen al een voorafspiegeling van de Katholieke Dialogeschool (foto: Kerk & Leven).

directie) in een school geconfronteerd kunnen worden. Wanneer men binnen de school de jaarkalender gaat screenen, zal men vanzelf stoten op tal van uitdagingen en opportuniteiten om aan katholieke dialogeschool te werken.

- 1) Hoe formuleren we op de website en in de public relations de tekst waarin we visie en missie van de school uittekenen? Verwijzen we daarbij op een heel specifieke manier naar de levensbeschouwelijke roots van de school (bv. fragmenten uit evangelie, charisma van de stichter) a.d.h.v. duidelijke voorbeelden? Vermelden we expliciet de openheid en gastvrijheid voor iedereen, tot welke levensbeschouwing hij ook behoort?
- 2) Welke criteria hanteren we bij het personeelsbeleid? Welk levensbeschouwelijk profiel stellen wij voorop bij de keuze van een nieuwe directeur? Proberen we de multiculturele en multireligieuze realiteit ook aanwezig te stellen in het personeelsbestand? Zijn wij bekommerd om werkdrukvermindering voor personeel als voorwaarde om tijd en ruimte rij te maken voor het waar maken van katholieke dialogeschool?

- 3) Brengen wij in evaluatie van leerkrachten en functioneringsgesprekken het levensbeschouwelijke en met name het christelijke mensbeeld ter sprake?
- 4) Welke afspraken maken we over heel concrete aspecten van het schoolleven: kledingvoorschriften, voedsel, schoolreizen enzovoort?

Figuur 6 – Recontextualisering: gerenoveerde 'Manresa-kapel' in secundair onderwijs © zie Thomas- website

- 5) Wat is onze visie op de infrastructuur van onze school? Investeren wij in een gebedsruimte? Zorgen wij ervoor dat die gebedsruimte iedereen uitnodigt om tot bezinning en gebed te komen, dus ook andersgelovigen?
- 6) Hoe richten we de klaslokalen in? Hangen wij kruisbeelden in de lokalen of andere christelijke symbolen? Voorzien we ook plaats voor andere levensbeschouwingen?
- 7) Wat doen we als schoolgemeenschap met religieuze feesten (christelijke en andere)?
- 8) Wat doen we als er een nieuw logo gekozen moet worden voor de school? Of hoe reageren we als er stemmen opgaan om de traditionele katholieke naam te veranderen in een meer moderne naam zonder religieuze dimensie?
- 9) Hoe organiseren we onze opendeurdagen en andere momenten waarop we ons als school voorstellen? Brengen wij daar onze levensbeschouwelijke positie ter sprake?
- 10) Welke accenten leggen we in het nascholings- en vormingsbeleid van ons personeel? Gaat dit verder dan het vakdidactische of technische (bv. ICT)? Geven we aandacht aan het levensbeschouwelijke? Zien we bezinningsdagen voor leerkrachten als een professionele vorming of als een luxe-product, iets dat ieder voor zich moet maken?
- 11) Verankeren wij het identiteitsbeleid in de organisatie van onze school? Er zijn vele raden op een school: Lokaal Onderhandelingscomité, Pedagogische Raad, directieteam, sociaal fonds, leerlingenraad, ouderraad ... Vinden we een identiteitsteam ook belangrijk? Verwachten wij van deze raden dat zij meedenken hoe katholieke dialoogschool handen en voeten kan krijgen? Kunnen wij BPT-uren besteden aan identiteitsbegeleiders (zoals ICT-coördinatoren)?
- 12) We organiseren een sportdag en vinden dat normaal; zien we ook een pastorale dag zitten?
- 13) Hoe richten we onze kapel in⁴?

⁴ Zie ook: <https://www.kuleuven.be/thomas/page/sacrale-ruimtes/>; op die site wordt ook de kapel van figuur 6 besproken.

Breed draagvlak bij de volwassenen voor de recontextualisering

Paul Vereecke (auteur van dit artikel) tijdens de gebedsviering van het Colloquium directeurs basisonderwijs in de kerk van Houffalize

Het Vlaanderenbrede onderzoek dat in de periode 2008-2015 is gevoerd aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, heeft in kaart gebracht hoe de onderwijsparticipanten denken over de institutionele identiteit⁵. Uit dat onderzoek, waaraan meer dan 23.000 respondenten hebben deelgenomen, blijkt dat de volwassenen in hun scholen de recontextualisering als sterkste kenmerk aanwijzen in de feitelijke schoolcultuur. Directies en personeel zijn m.a.w. van oordeel dat hun school het al goed doet op het gebied van het aanmoedigen van de dialoog tussen christendom en cultuur. Leerlingen zien dit veel minder. Tegelijk zien we hoe de volwassenen ook het waardendiscours aanwijzen als een sterke tendens binnen hun instelling. Als men verder polst naar de voorkeur van de volwassenen, dan geven de resultaten aan dat de volwassenen graag meer recontextualisering zouden zien. M.a.w. volwassenen zijn vragende partij om de christelijke identiteit expliciet ter sprake te brengen en zich niet te beperken tot het beleven van de christelijke waarden. Dat is een belangwekkende vaststelling die enerzijds hoopgevend is, en anderzijds toch ook een oproep inhoudt: geef aan het personeel de kans om die christelijke identiteit te verkennen, geef aan de volwassenen de kans om de vaardigheden te ontwikkelen om over levensbeschouwelijke onderwerpen het gesprek aan te gaan met elkaar en met de leerlingen. Vorming is een *conditio sine qua non* voor het realiseren van de recontextualisering als identiteitsoptie. Zonder die vorming zal hoogstens het waardendiscours overblijven met in het kielzog daarvan de institutionele secularisering.

Recontextualisering heeft ook te maken met professionele en persoonlijke geloofsidentiteit

In de voorbeelden hierboven ziet men direct de link tussen de institutionele identiteit enerzijds en de professionele en persoonlijke geloofsidentiteit anderzijds. Op de dwarsverbanden zullen we in een volgend artikel nog terugkomen. Voorlopig beperken we ons tot één aspect van de persoonlijke geloofsidentiteit. Recontextualisering veronderstelt een zoekend geloof. Geloven is een dynamisch proces van mensen die zoeken naar zin en richting in hun leven. Geloven en leven zijn op elkaar betrokken. Zolang mensen denken dat geloven gelijk staat met het voor waar aannemen van beelden en stellingen, zullen zij met veel scepsis naar het geloofsverhaal kijken. Wanneer daarentegen dat geloof als een open verhaal wordt aangeboden, waarin ruimte is voor groei en diversiteit, zal dat meer uitnodigen tot een gesprek.

De broze hermeneutische ruimte

Professor Didier Pollefeyt benoemt in een van zijn bijdragen het wezen van de mens als een 'broze hermeneutische ruimte'. Iedere mens is in wezen op zoek naar zin en staat in een open, vragende positie: "Wat kom ik hier op deze aarde doen? Wat is de zin van mijn bestaan?" De hermeneutische ruimte is ook broos te noemen: er zijn veel spelers op de zingevingsmarkt. Zo is de verleiding voor mensen groot om de zin te zoeken in de vluchtige, oppervlakkige, zelfbetrokken en materiële aspecten van het leven. Wie op die verleiding ingaat en er in opgaat, blokt het zoeken af, ook het zoekend geloven. Niet

⁵ Zie: D. Pollefeyt, J. Bouwens, P. Vereecke, 'Katholieke Dialogschool: Wissel op de Toekomst', Halewijn, 2016. In deze publicatie vindt men in hoofdstuk 2 alle uitleg over de Melbourne Schaal die de institutionele identiteitsopties in kaart brengt; ook de resultaten van het Vlaanderenbrede onderzoek worden hier uitvoerig besproken.

alleen de individuele mens, maar ook de school als groep van mensen kan men typeren als een 'broze hermeneutische ruimte'. Het economisch utilitarisme en materialisme van de maatschappelijke context heeft de neiging om binnen te dringen in de vrije ruimte die een school in wezen zou moeten zijn. School wordt verengd tot een voorbereiding op en een verlengstuk van de maatschappij.

Het is de verdienste van het katholiek onderwijs dat zij tegen de vermaatschappelijking van het onderwijs durft in te gaan. De katholieke dialogschool biedt een kader om tegelijk eigentijds én tegendraads te zijn, betrokken op de wereld vanuit een kritische afstandelijkheid.

Een katholieke school moet keuzes maken

Een school die zich katholieke school wil noemen, moet voor de identiteitspiegel gaan staan en zich de vraag stellen: dekt onze katholieke vlag de lading? Beleids mensen moeten zich afvragen in hoeverre zij prioritair aandacht geven aan het present stellen van de katholieke identiteit in de context van diversiteit.

Zoals in deze bijdrage beklemtoond, gaat het hier niet om een uitdaging die bovenop de opdrachten van een school komt. Toch besef ik dat kiezen voor het model van de katholieke dialogschool en dus voor de recontextualisering, niet evident is. Een school kan niet oneindig veel focussen aanhouden. Voor directies en leerkrachten is de werkdruk al zeer groot. Daarom denk ik dat het project van de katholieke dialogschool in het algemeen en het recontextualiseren in het bijzonder, maar zullen kunnen lukken als men letterlijk en figuurlijk tijd en ruimte máákt om hiermee bezig te zijn. Men mag niet verwachten van een school dat zij álle uitdagingen tegelijk aankan. Positief kiezen voor katholieke dialogschool zal m.i. dan ook impliceren dat men durft te knippen in activiteiten en aandachtspunten die op zich en apart genomen zinvol kunnen genoemd worden. Wat dat concreet betekent, moet een school voor zichzelf uitmaken. Er zijn natuurlijk wettelijke onderwijskaders die veel opleggen. Maar toch denk ik dat er mogelijkheden moeten zijn om te rationaliseren in het schoolbeleid. Waarom zou men in een scholengemeenschap bijvoorbeeld niet eens het concept van opendeurdagen kunnen herbekijken? Is het absoluut noodzakelijk dat de school voortdurend meespringt op de hectiek van de ICT en bijvoorbeeld geld en energie steekt in WIFI-projecten op de campus? Heeft een school niet het recht om zichzelf en de personeelsleden te beschermen tegen hervormingsdrang van bovenuit?

© Joris Snaet – zie Thomas-website

Met een ploeg de hand aan de ploeg slaan

Stappen zetten in de richting van de katholieke dialogschool moet teamwork zijn. Ik hoop dan ook dat in steeds meer scholen identiteitsteams gevormd worden. Daarin moeten dan zeker directieleden zitten, aangevuld met mensen die voeling hebben met de christelijke identiteit (bv. leden van de pastorale ploeg) en met mensen die een stem en een gezicht geven aan de diversiteit in de school (dus bv. ook ongelovigen en andersgelovigen). Zo een identiteitsteam mee opstarten en begeleiden, zie ik als een onderdeel van mijn takenpakket als coördinator van de KDS. Op hoop van zegen!

Als de Heer het huis niet bouwt, zwoegen vergeefs de bouwers. (Psalm 127)

Wordt vervolgd

In de volgende nummers van VONDeLing zullen we spreken over de professionele en persoonlijke identiteit. Wie wil, mag op deze bijdragen altijd reageren: paul.vereecke@vikom.be

Paul Vereecke, Bonheiden, 22 december 2017